

มณฑิรา อินคชสาร. (2551). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาสื่อและกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อลดอันตรายจากการใช้สารเสพติดแบบฉีดเข้าเส้น*. ปริญญาานิพนธ์ วิทยาศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา, รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม, ว่าที่ร้อยตรี ดร.มนัส บุญประกอบ.

การศึกษานี้มีความมุ่งหมายหลัก 1) เพื่อศึกษาหาเนื้อหาหรือประเด็น (Key messages) และช่องทางในการสื่อสารเพื่อลดอันตรายจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้น 2) เพื่อพัฒนาสื่อและกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือลดความเสี่ยงจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้น โดยการมีส่วนร่วมจากผู้ใช้อุปกรณ์แบบฉีดเข้าเส้น 3) เพื่อนำสื่อเพื่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้น ไปฝึกอบรมให้กับผู้ใช้อุปกรณ์แบบฉีดและประเมินความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้อุปกรณ์

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้เป็นผู้ใช้อุปกรณ์แบบฉีดเข้าเส้นที่ยังใช้อุปกรณ์แบบฉีดอยู่ หรืออาจจะเลิกใช้ไปแล้ว แต่ไม่เกิน 6 ปี ได้ใช้อุปกรณ์แบบฉีดมาแล้วไม่ต่ำกว่า 5 ปี และพักอาศัยหรือทำงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีกลุ่มตัวอย่างร่วมกิจกรรมในการวิจัยทั้งหมด 36 คน ในการดำเนินการวิจัยได้ดำเนินการศึกษาโดยใช้กิจกรรมการวิจัยหลัก 3 กิจกรรม คือ 1) การศึกษาเนื้อหาและช่องทางในการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงจากการใช้สารเสพติดแบบฉีดเข้าเส้นโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 2) การพัฒนาสื่อและกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อลดอันตรายและความเสี่ยงจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้นโดยการจัดการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และ 3) การทำกิจกรรมเพื่อลดอันตรายและความเสี่ยงจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้นให้กับผู้ใช้อุปกรณ์โดยใช้การฝึกอบรม ข้อมูลเชิงคุณภาพได้วิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม Atlas.ti และข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรม SPSS ช่วยในการวิเคราะห์

ผลจากการศึกษา มีดังนี้

1. เนื้อหาในการสื่อสารเพื่อลดอันตรายจากการใช้สารเสพติดแบบฉีดเข้าเส้น

เนื้อหาในการสื่อสารได้มาจากการศึกษาพฤติกรรมและความเสี่ยงจากการใช้สารเสพติดแบบฉีด เพื่อให้สามารถสื่อสารได้สอดคล้องและเหมาะสมกับสถานการณ์จริงในการฉีดสารเสพติดเข้าเส้นจากการศึกษา พบว่า ความเสี่ยงด้านสุขภาพจากการใช้สารเสพติดแบบฉีดเข้าเส้น เกิดจากการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน การใช้อุปกรณ์การฉีดร่วมกัน การล้างเข็มฉีดยาไม่สะอาด การใช้เข็มเก่าในการฉีด การฉีดในตำแหน่งที่เสี่ยงต่อการพิการหรือเสียชีวิต และการใช้ยาบ้า ยานอนหลับ (โดมิคุม) เมธาโดน หรือสารเสพติดอื่นฉีด ซึ่งเสี่ยงต่อการทำให้เส้นเลือดเสียและการใช้ยาเกินขนาด

2. สื่อและกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อลดความเสี่ยงและอันตรายจากการฉีดสารเสพติด

ในการสื่อสารเพื่อลดอันตรายกับผู้ที่ยังใช้สารเสพติดแบบฉีดเข้าเส้นอยู่ ผู้ใช้สารเสพติดที่สัมภาษณ์ทุกคนบอกว่าไม่สามารถไปบอกให้ผู้ที่ยังฉีดสารเสพติดอยู่หยุดฉีดได้ แต่ควรจะสื่อสารเรื่องการฉีดที่ปลอดภัย โดยคนที่มีความน่าเชื่อถือและสามารถสื่อสารได้อย่างมีน้ำหนักที่สุด น่าจะเป็นผู้ใช้สารเสพติดแบบฉีดหรือผู้ที่เคยใช้สารเสพติดแบบฉีดด้วยกัน หรืออาจจะเป็นเพื่อนสนิท รุ่นพี่ และหมอพยาบาล แต่วิธีการสื่อสารและข้อมูลที่แต่ละคนควรจะสื่อสารก็จะแตกต่างกันไป การมีประสบการณ์ร่วมและมีความเข้าใจผู้ใช้สารเสพติดมีส่วนสำคัญมากในการสื่อสาร

ภาษาและน้ำเสียงที่ควรใช้ในการสื่อสารกับผู้ที่ใช้สารเสพติดแบบฉีดเข้าเส้น ได้แก่ การสื่อสารให้คิดถึงตนเอง ให้ตระหนักถึงสิ่งที่จะเกิดกับตัวเอง รักตัวเอง และสื่อสารให้คิดถึงครอบครัว โทนหรือน้ำเสียงในการสื่อสารก็ควรเป็นแบบให้กำลังใจ ให้โอกาส ให้ทางเลือก ให้ลดความเสี่ยงจากการใช้สารเสพติดโดยยังอาจไม่ต้องเลิกฉีด หรืออาจเป็นการสื่อสารแบบยกตัวอย่างให้เห็น เป็นตัวอย่างที่เป็นจริง ใกล้ตัว แต่ไม่เป็นการสื่อสารแบบขู่ ประชดประชัน เยาะเย้ยถากถาง ข้ำเต็มจุดอ่อน เปรียบเทียบ ตีตรา ทำทนาย สั่งสอน และการสื่อสารที่ว่าคนใช้ยาเป็นคนไม่มีคุณค่า

สำหรับสื่อเพื่อการสื่อสารเพื่อลดอันตรายและความเสี่ยงจากการใช้สารเสพติดแบบฉีดเข้าเส้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ ได้ทำเป็นคู่มือการทำกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงและอันตรายจากการใช้สารเสพติดแบบฉีด โดยให้ผู้ใช้สารเสพติดได้นำไปใช้ในการทำกิจกรรมและสื่อสารในกลุ่มผู้ใช้สารเสพติดด้วยกัน ลักษณะกิจกรรมเป็นการฝึกอบรมโดยการมีส่วนร่วมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งในการอภิปรายในกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย การสาธิต การทดลอง และการอธิบาย โดยผู้นำกิจกรรมจะเป็นคนตั้งประเด็น อธิบาย และสรุปในตอนท้ายของทุกกิจกรรม

3. ผลการประเมินการทำกิจกรรมเพื่อลดความเสี่ยงและอันตรายจากการฉีดสารเสพติด

หลังจากทำกิจกรรม พบว่า ผู้ใช้สารเสพติดที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้เกี่ยวกับการลดอันตรายจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้นในระดับสูง โดยคำถามผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมสามารถตอบได้ทุกคน เป็นคำถามเกี่ยวกับเรื่องการติดเชื้อจากการใช้เข็มฉีดยาและอุปกรณ์การฉีดร่วมกัน การใช้เข็มใหม่เพื่อให้มั่นใจว่าเข็มฉีดยาสะอาดปลอดภัย และเส้นเลือดที่ฉีดสารเสพติดเข้าเส้นได้ ส่วนการประเมินทัศนคติเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงและอันตรายจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้น พบว่า ผู้ใช้สารเสพติดที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความมั่นใจในความเข้าใจและความสามารถของตนเองในการที่จะใช้สารเสพติดอย่างปลอดภัยในระดับสูง และในการทำกิจกรรมการฝึกอบรมโดยรวม ผู้เข้าร่วมกิจกรรมประเมินเรื่องการได้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการลดความเสี่ยงจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้นสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ การได้ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้จากการทำกิจกรรม และการได้ความมั่นใจในการลดความเสี่ยงและอันตรายจากการฉีดสารเสพติดเข้าเส้น ตามลำดับ

Montira Inkochasan. (2008). *Participatory Action Research to Develop Medium and Communication Strategies for Reducing Injecting Drug Related Harm*. Doctor of Sciences Degree (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Dr. Dusadee Yoelao, Assoc. Prof. Dr. Orapin Choochom, Acting Sub Lt. Dr. Manat Boonprakob.

The main objectives of this research are to 1) explore content or key messages and communication channels in reducing harm of drug injection 2) develop medium and communication strategies for behavior change for injecting related harm reduction with participation from the injecting drug users (IDUs) and 3) use the developed medium in training the IDUs and assess the comprehension and attitude of IDUs after the training in order to measure the effectiveness of training session and communication to reduce harm among IDUs.

The criteria for participation in this study was a current injecting drug user or IDU who had stopped injecting drug for no longer than six years. All 36 participants in the study had injected drugs at least five years and lived or worked in Bangkok metropolitan or its perimeter. The research was conducted through three main research activities including 1) the study of contents and communication channels in reducing harm of drug injection through interviewing of the IDUs; 2) development of medium and communication strategies to reduce harm and risks in injection through a workshop; and 3) arrangement of activities to reduce harm and risks in injection for IDUs through training session. The qualitative data was analyzed using Atlas.ti while quantitative data was analyzed using SPSS.

The study found that

1) Contents in reducing harm of drug injection

Contents in reducing harm of drug injection derived from the study of risk behaviours in injecting drug. This information would guide relevant and suitable messages for harm reduction communication. The study found that the health-related risks from drug injection were caused by sharing needles and injecting equipment, the use of unclean needles, the use of old needles, injecting at risk spots that might cause disability or death,

and the use of methamphetamine, domicum, methadone, or other narcotics which might damage blood vessels and, also, drug overdose.

2) Medium and communication strategies in order to reduce the risk of drug injection

All IDUs in the interviews agreed that it was not possible to communicate to IDUs to stop using drugs but, instead, they should be informed with the safer practices of injection. IDUs suggested that potential and reliable people to communicate on drug injection information were peer educator; IDUs themselves. The group who could communicate could be close friends or seniors. The doctors and nurses could deliver the messages but the communication methods and information would be different. Shared experiences and understanding towards the IDUs played an important role in effective communication with IDUs.

Appropriate language and tone should be used with the IDUs were the communication to help creating self-recognition, self-admiration, realization of what might happen to oneself, and, also, to remind them of their families. Communication should be supportive in order to provide opportunities to communicate effectively ways to reduce the risk of injecting but not necessary to immediately quit drug. Giving the actual, possible and close-by examples would also be effective to communicate to IDUs. Messages that were aggressive or judgmental in tone were all found to be ineffective when communicating with IDUs.

This participatory action research has developed the activities manual for risk and harm reduction from drug injection. The manual will be used by IDUs to communicate and conduct activities among their peers. The activities were designed using participatory learning approach which involved through group discussions, demonstrations, experiment, and explanation. The facilitators who lead the activities raised the topics, explained, and concluded the issues at the end of each activity.

3. Assessment on the comprehension and attitude of IDUs in reducing harm of drug injection

After 2-day training, it was found that IDUs understood about risk reduction from injecting drug at high level. Questions that all participants in the training could answer